

การสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลนักการเมืองไทย

นายรัชชัย กฤติยาภิชาติกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-331-665-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

POLITICAL SUCCESSION OF THAI POLITICIANS FAMILIES

Mr. Tawatchai Kitiyapichatkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the degree of Master of Arts in Government

Department of Government

Graduate School

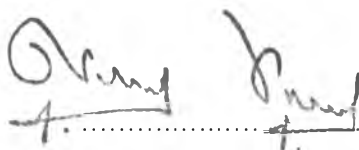
Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-331-665-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย
โดย นายรัชชัย กฤติยามิชาตกุล
ภาควิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจริตนารักษ์

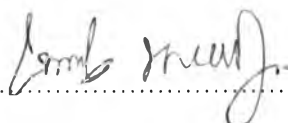
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภาวัฒน์ ชูดีวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว)

นายรัชชัย กฤติยาภิชาติกุล : การสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย (Political Succession of Thai Politicians Families) อ.ที่ปรึกษา : รศ. ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์ , 444 หน้า. ISBN 974-331-665-5.

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายศึกษาถึงตระกูลการเมืองไทยว่า ประกอบด้วยตระกูลใดบ้าง มีพื้นฐานอาชีพมาจากอาชีพใด แต่ละตระกูล มีระดับของความสัมพันธ์ในการสืบทอดอำนาจอย่างไร สาเหตุ วิธีการและแนวทางในการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมือง ศึกษาวิเคราะห์การสร้างทายาทของ 5 ตระกูลการเมือง รวมถึงศึกษาแนวโน้มในการสร้างทายาททางการเมือง เพื่อพัฒนาเป็นตระกูลการเมืองต่อไปในอนาคต โดยสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นทายาททางการเมืองตระกูลต่างๆ

จากผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกในปี พ.ศ.2476 เป็นต้นมา มีตระกูลการเมืองทั้งสิ้น จำนวน 97 ตระกูล ความสัมพันธ์ในการสืบทอดทายาททางการเมือง เป็นการสานต่อในลักษณะจากบิดามารังบุตรมากที่สุด สาเหตุในการสร้างทายาททางการเมือง เพื่อต้องการสานต่ออุดมการณ์ทางการเมือง ส่วนวิธีการสานต่อทายาททางการเมืองที่นิยม คือ การลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กัน ระหว่างบุคคลที่เป็นนักการเมือง กับ บุคคลที่เป็นทายาททางการเมือง กระบวนการเข้าสู่การเมืองของตระกูลการเมือง ส่วนใหญ่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่ผ่านการเมืองระดับท้องถิ่นมาก่อน ช่วงระยะเวลาในการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างเวลา 20-30 ปี มีจำนวนมากที่สุด พื้นฐานอาชีพของทายาททางการเมืองก่อนเข้าสู่การเมืองพบว่า เป็นนักธุรกิจ มากที่สุด ขณะที่การศึกษาถึงตระกูลการเมืองไทย 5 ตระกูล ได้แก่ ตระกูล "ทองสวัสดิ์" จังหวัดลำปาง , ตระกูล "ลิ้มปะพันธุ์" จังหวัดสุโขทัย , ตระกูล "อังกินันท์" จังหวัดเพชรบุรี , ตระกูล "มาศดิตถ์" จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ตระกูล "จรีมาศ" จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สาเหตุการสร้างทายาททางการเมืองแตกต่างกัน ตามเหตุผลและเงื่อนไขของแต่ละตระกูล แต่เหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ ความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ที่ตระกูลนั้น มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาเป็นเวลานาน และต้องหาทายาทมาสานต่อทางการเมือง นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มตระกูลการเมืองอีก 75 ตระกูลที่จะพัฒนาเป็นตระกูลการเมืองต่อไปในอนาคต

ดังนั้นจึงสามารถสรุปว่า การสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย เป็นการสานต่อในลักษณะจากบิดามารังบุตร ด้วยสาเหตุต้องการสานต่ออุดมการณ์ทางการเมือง และใช้วิธีการลงสมัครรับเลือกตั้งคู่กันระหว่างบุคคลที่เป็นนักการเมือง กับ บุคคลที่เป็นทายาททางการเมือง และจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยไม่ผ่านการเมืองในระดับท้องถิ่น

การปกครอง
ภาควิชา
การปกครอง
สาขาวิชา
2541
ปีการศึกษา

ลายมือชื่อนิติต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C 830198 : MAJOR GOVERNMENT
KEY WORD:

POLITICAL SUCCESSION / POLITICAL FAMILIES

TAWATCHAI KITTIYAPICHATKUL : POLITICAL SUCCESSION OF THAI POLITICIANS
FAMILIES. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. WITHAYA SUCHARITHANARUGSE, Ph.D.
444 pp. ISBN 974-331-665-5.

This study identifies families of Thai politicians and describes their background patterns of political succession. It gives special focus on five political families. It also points out trend in political succession.

Since the beginning of elections, 97 political families have emerged. There finds various reasons of political succession. Of the five-focussed political families, It can be established that political families come into being because of close attachment with local people. The study finds that 75 more political families are in the making.

As far as succession is concerned, general pattern is that the succession is from father to son. The couple will run together, contesting the elections at national level, thus by passing local elections.

ภาควิชา.....การปกครอง.....
สาขาวิชา.....การปกครอง.....
ปีการศึกษา.....2541.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อขาดตกบกพร่อง ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่างๆในการวิจัยมาด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ และรองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีมาโดยตลอด จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณในน้ำใจไมตรีอันดีงาม ของทายาททางการเมืองตระกูลการเมืองต่างๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์แก่ผู้ศึกษา โดยเฉพาะ ดร.ธารทอง ทองสวัสดิ์, คุณประพาส ลิ้มปะพันธ์, คุณสมชาติ ลิ้มปะพันธ์, คุณสุรเชษฐ์ มาศดิตถ์, คุณยุทธ อังกินันท์ และคุณอนุรักษ์ จุริมาศ ถึงแม้แต่ละท่านจะมีภารกิจมากมาย แต่ก็ยังเสียสละเวลาให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น เพื่อความสมบูรณ์ ครบถ้วนของการศึกษาแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอน ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน และขอขอบคุณในความช่วยเหลือของเพื่อนๆ ผู้ร่วมงานในบริษัท โกลบอล อินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชั่น จำกัด คุณศุภรัตน์ ยุทธนาระวีศักดิ์, คุณบัณฑิต ลุนทา, คุณณัฐสุดา จันทระ, คุณดวงดาว พันธุ์พิกุล, คุณดวงสมร พันธุ์พิกุล, คุณวิลาวัลย์ วัชรศักดิ์เวช ตลอดจนเพื่อนๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ตราบจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ท้ายที่สุด ผู้ศึกษาขอบูชาพระคุณอันสูงสุดของคุณพ่อ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัว ที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้ศึกษา อันก่อให้เกิดความเพียรพยายามของผู้ศึกษาจนสำเร็จการศึกษา เพราะความรักและความห่วงใยอันยิ่งใหญ่

ธวัชชัย กฤติยาภิชาติกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ช
บทที่	
✓1. ความสำคัญและสภาพของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ขอบข่ายการศึกษา.....	7
ประชากรและตัวอย่างของการวิจัย.....	8
วิธีการและแนวทางในการศึกษาวิจัย.....	9
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	10
นิยามความหมายของศัพท์สำคัญ.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	11
การนำเสนอผลการวิจัย.....	12
✓2. กรอบทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	14
แนวความคิดเกี่ยวกับนักการเมือง.....	14
แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง.....	17
อำนาจหน้าที่ อิทธิพล และอำนาจ.....	18
การแสวงหาอำนาจ.....	19
แนวความคิดระบบอุปถัมภ์.....	24
แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง.....	27
วิธีการเรียนรู้ทางการเมือง.....	28 - 31
กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองของคนไทย.....	31
ผลงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ตระกูลการเมืองไทย.....	41
ข้อมูลพื้นฐานของตระกูลการเมือง.....	46
ตระกูลการเมือง ภาคเหนือ.....	46
ตระกูล " ไกรฤกษ์ "	46
ตระกูล " จงสุทธานามณี "	49
ตระกูล " ชุมดวง "	52
ตระกูล " ชินวัตร "	53
ตระกูล " ไชยพันธ์ "	56
ตระกูล " ณ เชียงใหม่ "	58
ตระกูล " ตันติสุนทร "	61
ตระกูล " ทองสวัสดิ์ "	63
ตระกูล " นิมมานเหมินท์ "	65
ตระกูล " ตันบรรจง "	68
ตระกูล " บุญเสวรัฐ "	70
ตระกูล " ปัญญาดี "	72
ตระกูล " พลไวย์ "	73
ตระกูล " ภัคเกษม "	75
ตระกูล " ภัทรประสิทธิ์ "	76
ตระกูล " รัศคีรี ".....	78
ตระกูล " ลิ้มปะพันธุ์ ".....	79
ตระกูล " โลหะโชติ ".....	83
ตระกูล " วงศ์วรรณ ".....	85
ตระกูล " เขื้ออภิญญกุล ".....	88

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. ตระกูลการเมือง ภาคกลาง.....	92
ตระกูล " กลิ่นประทุม "	93
ตระกูล " ไกรวัตนุสสรณ์ "	95
ตระกูล " คุณปลื้ม "	97
ตระกูล " คำประกอบ "	100
ตระกูล " จันทร์ประสงค์ "	103
ตระกูล " ฉายแสง "	106
ตระกูล " ทุ้งทอง "	109
ตระกูล " เทียนทอง "	110
ตระกูล " ประเสริฐสุวรรณ "	114
ตระกูล " พลบุตร "	117
ตระกูล " พึ่งเจียม "	120
ตระกูล " รัตนเสถียร "	121
ตระกูล " ศิลปอาชา "	123
ตระกูล " สงฆ์ประชา "	127
ตระกูล " สภาวสุ "	130
ตระกูล " สุขสว่าง "	133
ตระกูล " สะสมทรัพย์ "	134
ตระกูล " หาญสวัสดิ์ "	136
ตระกูล " อติเรกสาร "	139
ตระกูล " อังกินันท์ "	144
ตระกูล " อัศวเหม "	147
5. ตระกูลการเมือง ภาคใต้.....	151
ตระกูล " โต๊ะมีนา "	151
ตระกูล " ทิพย์มณี "	154
ตระกูล " พัฒโน "	156

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตระกูล " มาศดิตถ์ "	158
ตระกูล " ร่องเงิน "	160
ตระกูล " สุวรรณคีรี "	161
ตระกูล " เสนเนียม "	163
ตระกูล " อับดุลบุตร "	165
6. ตระกูลการเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	168
ตระกูล " จินตะเวช "	169
ตระกูล " จรีมาศ "	172
ตระกูล " เจริญรัตน์ "	175
ตระกูล " ชนะวงศ์ "	176
ตระกูล " ชัยวิรัตน์ "	179
ตระกูล " ชิดชอบ "	183
ตระกูล " ไชยกาล "	186
ตระกูล " ดีบุญมี ณ ชุมแพ "	189
ตระกูล " เดชเสน "	191
ตระกูล " ตงศิริ "	192
ตระกูล " นาครทรรพ "	195
ตระกูล " บุญชิต "	198
ตระกูล " พร้อมพันธ์ "	200
ตระกูล " เพียงเกษ "	201
ตระกูล " ภูมิพัฒน์ "	204
ตระกูล " มูลศาสตร์สาร "	206
ตระกูล " ระวีวรรณ "	209
ตระกูล " รามสูต "	211
ตระกูล " เรื่องกาญจนเศรษฐี "	214
ตระกูล " ลิปตพัลลภ "	217

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตระกูล " วัชรภรณ์ "	220
ตระกูล " วิสมหมาย "	223
ตระกูล " ศิริจันทร์ "	227
ตระกูล " ศรีวรรณ "	230
ตระกูล " ศรีสุรินทร์ "	232
ตระกูล " สังขทรัพย์ "	235
ตระกูล " สิทธิธรรม "	237
ตระกูล " โหดระไวศยะ "	241
ตระกูล " หิรัญโชติ "	242
ตระกูล " แสงสุริยจันทร์ "	245
ตระกูล " เข็ยสกุล "	248
7. ตระกูลการเมือง กรุงเทพมหานคร.....	252
ตระกูล " กิตติขจร "	252
ตระกูล " เกษราพันธ์ "	256
ตระกูล " ชุณหะวัณ "	258
ตระกูล " เตชะไพบูลย์ "	261
ตระกูล " บุนนาค "	263
ตระกูล " ปราโมช "	266
ตระกูล " พิบูลสงคราม "	269
ตระกูล " รมยานนท์ "	272
ตระกูล " รัตกุล "	274
ตระกูล " รัตนเพียร "	276
ตระกูล " สรสุชาติ "	279
ตระกูล " สารสิน "	281
ตระกูล " สุนทรเวช "	283
ตระกูล " สุวรรณทัต "	286

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตระกูล " อภัยวงศ์ ".....	288
ตระกูล " อินทรโกมาลย์สุต ".....	291
ตระกูล " โอสธานุเคราะห์ ".....	293
8. วิเคราะห์การสร้างทายาททางการเมืองไทย	296
ตระกูลการเมืองไทย	297
ความสัมพันธ์สืบทอดทายาททางการเมือง.....	298
สาเหตุการสร้างทายาททางการเมือง	305
กระบวนการสานต่อทายาททางการเมือง	308
วิธีการเข้าสู่การเมือง	313
กระบวนการตัดสินใจเข้าสู่การเมือง	316
วิธีการสร้างฐานคะแนนเสียง	319
วิธีการสร้างเครือข่ายทางการเมือง	323
ระยะเวลาในการเคลื่อนไหวทางการเมือง	325
ความสัมพันธ์ในการสืบทอดทายาททางการเมือง	330
พื้นฐานอาชีพของทายาททางการเมืองก่อนเข้าสู่การเมือง	332
ความมั่นคงในการสานต่อทางการเมือง	335
สรุปการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย	339
9. วิเคราะห์การสร้างทายาททางการเมืองของ 5 ตระกูลการเมือง	342
ข้อมูลพื้นฐาน 5 ตระกูลการเมือง	342
สาเหตุการสร้างทายาททางการเมือง	348
กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง	353
แรงจูงใจในการเข้ามาสู่การเมือง	357
กระบวนการสานต่อทายาททางการเมือง	361
ตระกูลการเมืองไทย	366
แนวโน้มการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย	370
10. บทสรุป	404
ข้อเสนอแนะ	414

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง	417
ภาคผนวก	429
ภาคผนวก ก.	
- แผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงทนายทนายทางการเมืองของตระกูลการเมืองต่างๆ...	430
ภาคผนวก ข.	
- ตารางแสดงความสัมพันธ์การสืบทอดทนายทนายทางการเมือง.....	436
ประวัติผู้เขียน	444

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงตระกูลการเมืองไทย แยกตามภาคต่างๆ.....	298
แผนภูมิที่ 2 แสดงความสัมพันธ์สืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูลการเมือง ไทย.....	305
แผนภูมิที่ 3 แสดงสาเหตุการสร้างทายาททางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย..	308
แผนภูมิที่ 4 แสดงกระบวนการสานต่อทายาททางการเมืองของตระกูลการเมือง ไทย.....	312
แผนภูมิที่ 5 แสดงวิธีการเข้าสู่วงการเมืองของทายาทตระกูลการเมืองไทย.....	315
แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการตัดสินใจเข้าสู่วงการเมืองของทายาทตระกูลการ เมืองไทย.....	319
แผนภูมิที่ 7 แสดงวิธีการสร้างฐานคะแนนเสียงของตระกูลการเมืองไทย.....	322
แผนภูมิที่ 8 แสดงวิธีการสร้างเครือข่ายทางการเมืองของตระกูลการเมืองไทย.....	325
แผนภูมิที่ 9 แสดงระยะเวลาในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของตระกูลการเมือง ไทย.....	330
แผนภูมิที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ในการสืบทอดทายาททางการเมืองของตระกูล การเมืองไทย.....	332
แผนภูมิที่ 11 แสดงพื้นฐานอาชีพก่อนเข้าสู่วงการเมืองของทายาทตระกูลการ เมืองไทย.....	335
แผนภูมิที่ 12 แสดงความมั่นคงในการสานต่อทางการเมือง.....	338